

Michelangelo

PREDGOVOR

Fabio Scaletti

Ne pretjerujemo kad kažemo da je Michelangelo Buonarroti (1475. - 1564.) najveći umjetnik svih vremena: svojim je djelima lijepe umjetnosti, to jest slikarstva i kiparstva, dosegao vrhunce formalne kvalitete i duhovnog sadržaja kojima se nitko drugi nije približio. Ta su djela osmišljena i izvedena u potpunoj samoći – nije podnosio pomoć, a kad bi za nešto i zadužio pomoćnike, smjesta bi ih otpustio – te u muci i entuzijazmu kreativnog procesa. Ne zaboravimo da je uz to bio i plodni izumitelj na području arhitektonskih oblika.

Kad je riječ o drugim umjetničkim zvijezdama, Raffaello i Caravaggio su, na primjer, bili iznimni slikari, no nikada se nisu okušali u skulpturi, dok je sam Leonardo, genij genija, s jedne strane kao slikar Michelangelu parirao, ako ga nije i nadmašio, dok je s druge strane bio izumitelj i filozof pa se ne može uvrstiti u kategoriju čistih umjetnika.

S Michelangelom je renesansa doživjela svoj umjetnički vrhunac do te mjere da se njezin kraj često obilježava godinom njegove smrti s kojom se zaključuje epoha dominacije pojedinca koji je, oslanjajući se na vlastite snage, želio upoznati stvarnost i upravljati njome, bez obzira na to je li riječ o upravljanju svijetom (kao što je slučaj za filozofe i znanstvenike), društvom (za političare) ili materijom (za umjetnike). Michelangelo se navikao na grandioznu misao te joj se utjecao kako u društvenim odnosima, postavljajući se ravnopravno s najvećim ličnostima epohe, uključujući i pape, tako i u vlastitom zanatu, još od trenutka kada se kao dječak vratio u očevu kuću u ulici Bentaccordi te započeo, ne bi li se oporavio od smrti svog zaštitnika Lorenza Medicija, izradu Herkula visokog dva metra. Ili kada je kao mladi umjetnik isklesao Davida ili, pak, kada je kao zreli i priznati umjetnik naslikao impozantne figure u Sikstini.

Naslov izvornika
Michelangelo
500

Copyright © Scripta Maneant 2020
Autor Fabio Scaletti

 Mozaik knjiga

Za hrvatsko izdanje © 2020. Mozaik knjiga

Za nakladnika Bojan Vidmar
Glavni urednik Zoran Maljković
Urednica Aleksandra Stella Škec
Prevela s talijanskog Josipa Lulić
Redaktorica Josipa Alviž
Lektorica Biserka Sinković
Grafička urednica Marija Morić

Scripta Maneant odgovorna je za rješavanje mogućih nesuglasica u vezi s pravima na reprodukcije slika čiji izvori nisu dostupni. Knjigu je realizirala izdavačka kuća Scripta Maneant.

Sva prava zadržana.
Ni jedan dio ove publikacije ne smije se reproducirati, pohraniti ili prenositi u bilo kojem obliku ili bilo kojim putem, elektronički, mehanički, fotokopiranjem, snimanjem ili drukčije bez prethodnog pisanog dopuštenja vlasnika autorskoga prava.

Ovo je promidžbena brošura preuzeta iz radne inačice materijala, koji će se provjeravati, korigirati i urediti prije objavljivanja u knjizi.

SADRŽAJ

MICHELANGELO KIPAR

- 13 Prvi pokušaji iz Case Buonarroti
- 22 Drveno raspelo za priora
- 27 Sarkofag svetog Dominika
- 35 Debi u Rimu
- 44 Jedino potpisano remek-djelo
- 53 Div za Signoriju
- 59 Djevica i dijete za izvoz
- 66 Dva Marijina tonda
- 71 “Tragedija” duga četrdeset godina
- 94 Skulptura kao prva skica
i lijepa kopija
- 101 Herkul i dječak
- 105 Grobnice Medicija u San Lorenzu
- 130 “Politički” kipovi iz Bargella
- 136 Duboka kontemplacija u skulpturi
- 151 Pripisane i izgubljene skulpture

MICHELANGELO SLIKAR

- 162 Crteži po “starim majstorima”
- 168 Michelangelova djela u Nacionalnoj galeriji
- 174 Raskomadani i izgubljeni karton
- 180 Slikarski *unicum* u galeriji Uffizi
- 186 Maestralno djelo
- 219 Skandalozna slika osuđena na lomaču
- 224 Pontormo kao Buonarrotijev prevoditelj
- 230 Pomoć prijateljima
- 235 Nezaboravni povratak u Sikstinu
- 260 Potpisani darovi
- 270 Posljednji slikarski podvig
- 276 Pripisane i izgubljene slike i crteži

MICHELANGELO ARHITEKT

- 286 Arhitekt u Firenci
- 292 Arhitekt u Rimu
- 298 Život ukratko
- 302 Bibliografija

JEDINO POTPISANO REMEK-DJELO

Pietà iz bazilike sv. Petra.

Osim uz *Pijanog Bakha* i oltara Piccolomini, bankar Jacopo Galli vezan je i uz druge dvije Michelangelove skulpture, jedne čija autentičnost nije nikada bila dovedena u pitanje, i druge koja je još uvijek predmet rasprava među stručnjacima.

Što se tiče prve skulpture, Galli je jamac ugovora koji je umjetnik sastavio s kardinalom Jeanom Bilhèresom de Lagraulasom, veleposlanikom francuskog kralja, za izradu *Piete* za kapelu sv. Petronille u staroj bazilici sv. Petra (u novoj se crkvi, nakon raznih premještanja koja su je dovela u staru sakristiju i sikstinski kor, od 1749. nalazi u kapeli Raspeća).

Osvaja glatkoća mramora, monumentalnost kompozicije, nježnost pokreta, čista spiritualnost bola, koji je prisutan bez suza, krikova i trzaja, kao i savršenstvo anatomije i ljepota lica koja ljudske forme pretpostavlja božanskom misteriju, iako se neki žale na pretjeranu mladolikost Djevice Marije.

Michelangelo, *Pietà*, 1498. 1499.
Mramor, visina 174 cm (195 cm s bazom), širina 166 cm, dubina 103 cm. Vatikan, bazilika svetog Petra. Natpis na lenti koju nosi Bogorodica: "Michael. Agelus Bonarotus Florent[inus] Faciebat". Nježnost lica Djevice Marije navela je neke da pomisle kako je u njega autor utisnuo sjećanje na vlastitu majku koju je rano izgubio.
(Detalj na stranicama 48-49)

DIV ZA SIGNORIJU

David iz Akademije.

Slava koju su mu priskrbili rimski radovi otvorila je Michelangelu vrata Firence, za čiju je vlast, koju je predstavljao gonfalonjer Pier Soderini, napravio vjerojatno svoje najveće kiparsko remek-djelo, ako je među takvim majstorskim djelima uopće moguće napraviti ljestvicu: bio je to *David* (Firenca, Akademijina galerija).

U rujnu 1501. Michelangelo je počeo grozničavo oblikovati golemi blok mramora iz Carrare za koji su u prošlosti skice već napravili drugi kipari (Agostino di Duccio 1462. i Antonio Rossellino 1476.) i koji je, kao što je priznao prijatelju Francescu Granacciju, dugo vremena želio oblikovati. Nakon više od dvije godine nadahnutog i tajnog rada (za njega je umjetnost bila nadmetanje između umjetnika i materije u kojem nitko drugi ne smije sudjelovati), iz gromade je izronio blještavi kolos (već su ga u ono vrijeme nazvali “Divom”) koji, umjesto tradicionalnog adolescenta koji Golijata

“TRAGEDIJA” DUGA ČETRDESET GODINA

Mojsije, Robovi i Pobjeda za grobnicu Julija II.

Michelangelo će svoju viziju kiparstva, već isprobanu na kipu *Sv. Mateja* iz firentinske katedrale, kao mučne borbe umjetnika da oslobodi figuru (odnosno, zamišljenu ideju) iz kamene materije koja je ograđuje kao da je u njoj zatočena, ponovno ostvariti desetak godina poslije u Rimu.

Pod nazivom *Robovi* poznato nam je nekoliko Michelangelovih skulptura, točnije šest, od kojih se dvije čuvaju u Louvreu, a četiri u galeriji firentinske Akademije. Isklesane su za mauzolej pape Julija II. (s kojim je naš umjetnik dijelio istu mrzovoljnu i tvrdoglavu osobnost, odnosno “groznu narav” kako se navodi u literaturi). Bio je to kolosalan zadatak koji je ipak postupno smanjen, a rad na njemu trajao je gotovo četrdeset godina (od 1505. do 1545.). Načinjeno je čak šest revizija ugovora, što je umjetnika uzrujavalo te je cijeli projekt odbacio kao “tragediju” (sudeći prema autoriziranim sjećanjima u Condivijevoj biografiji iz 1553.). Uspio je ipak za tu priliku stvoriti još jedno remek-djelo: *Mojsija* (Rim, crkva sv. Petra u okovima).

Michelangelo, *Mojsije*, 1513. – 1516. (i 1542?). Mramor, visina 235 cm. Rim, crkva sv. Petra u okovima. Moguće nastao iz bijesa što je uništen brončani kip Julija II., trideset je godina stajao u umjetnikovoj radionici prije nego što je postavljen u rimskoj crkvi (tom je prilikom i doraden). Osim povjesničara umjetnosti i kritičara, *Mojsija* je analizirao i Sigmund Freud u jednom spisu iz 1914. (Detalj na str. 76)

MAESTRALNO DJELO

Svod Sikstinske kapele.

Ostvarenje koje nadmašuje ljudske dimenzije, nadljudsko, čak i božansko, ako je to moguće reći za djelo proizašlo iz uma i ruku smrtnika, *Svod Sikstinske kapele* u Vatikanu je *par excellence* remek-djelo Michelangela Buonarrotija. S intelektualnog stajališta promijenilo je razmišljanje umjetnika idućih generacija i utjecalo na njihov umjetnički rad, dok je s moralnog stajališta pokazalo snagu čovjeka koji je uspio sam u ljepotu zaogrnuti stotine i stotine četvornih metara radeći u ležećem položaju na dvadeset metara visine. Taj je svod toliko maestralan da se moramo zapitati nije li se ono čudo slavnog Božjeg dodira prsta prvog čovjeka, trenutak koji određuje cijelu kompoziciju, zapravo odnosilo na kist koji je naslikao taj stvaralački dodir i sve ono što se oko njega nalazi.

Bio je svibanj 1508. kada je papa Julije II. Della Rovere uspio uvjeriti Michelangela,

(na str. 192 – 193)
Michelangelo, Svod, 1508. – 1512.
Freska, približno 40,9 x 13,4 m.
Vatikan, Vatikanska palača,
Sikstinska kapela. Svod su
opisali Condivi (1550.) i Vasari
(1550. i 1568.). Hvalili su njegovu
ikonografsku inovativnost (spaja
neoplatoničke i poganske motive s
biblijskom kulturom), prirodnost
ekspresije ljudske figure, umijeće
perspektive (perspektivnom
iluzijom proširio je zaokruženost
svoda), crtačku vještinu i izvedbenu
bravuru. Michelangelo ga je u
potpunosti oslikao u 520 dana
(dijelovi zida pripremani su u
hodu), na pokretnim skelama
pričvršćenima uza zid, koje je sam
projektirao. Rad je napredovao
s desna na lijevo, od ulaznog do
oltarnog zida, odnosno gledajući
devet slika s *Pričama iz Postanka*,
redosljedom suprotnim
od onoga kojim se pojavljuju u
Svetom pismu.

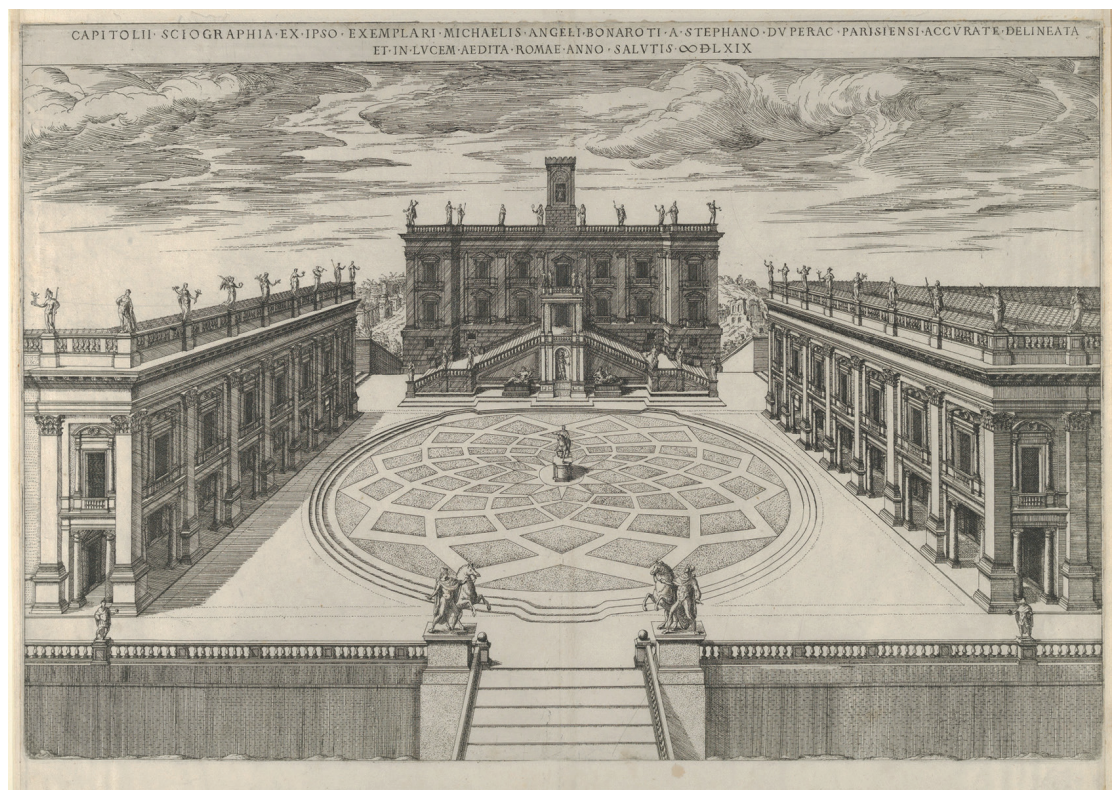

ARHITEKT U RIMU

Od Kapitolja do kupole sv. Petra.

Kao što su primijetili kritičari, arhitekturu konačnog Michelangelova boravka u Rimu (u koji je stigao 1534. i u kojem će ostati do kraja života), karakterizira naglašena tendencija k apstrakciji, što je u skladu s njegovim slikarstvom, a posebice s kiparstvom. Preferira ravne površine umjesto plastičnog volumena, pretpostavlja linearne profile raskošnim ukrasima te od pristupa kojim upravlja kontrast praznih prostora i masa prelazi k dematerijalizaciji arhitektonskih elemenata, dajući

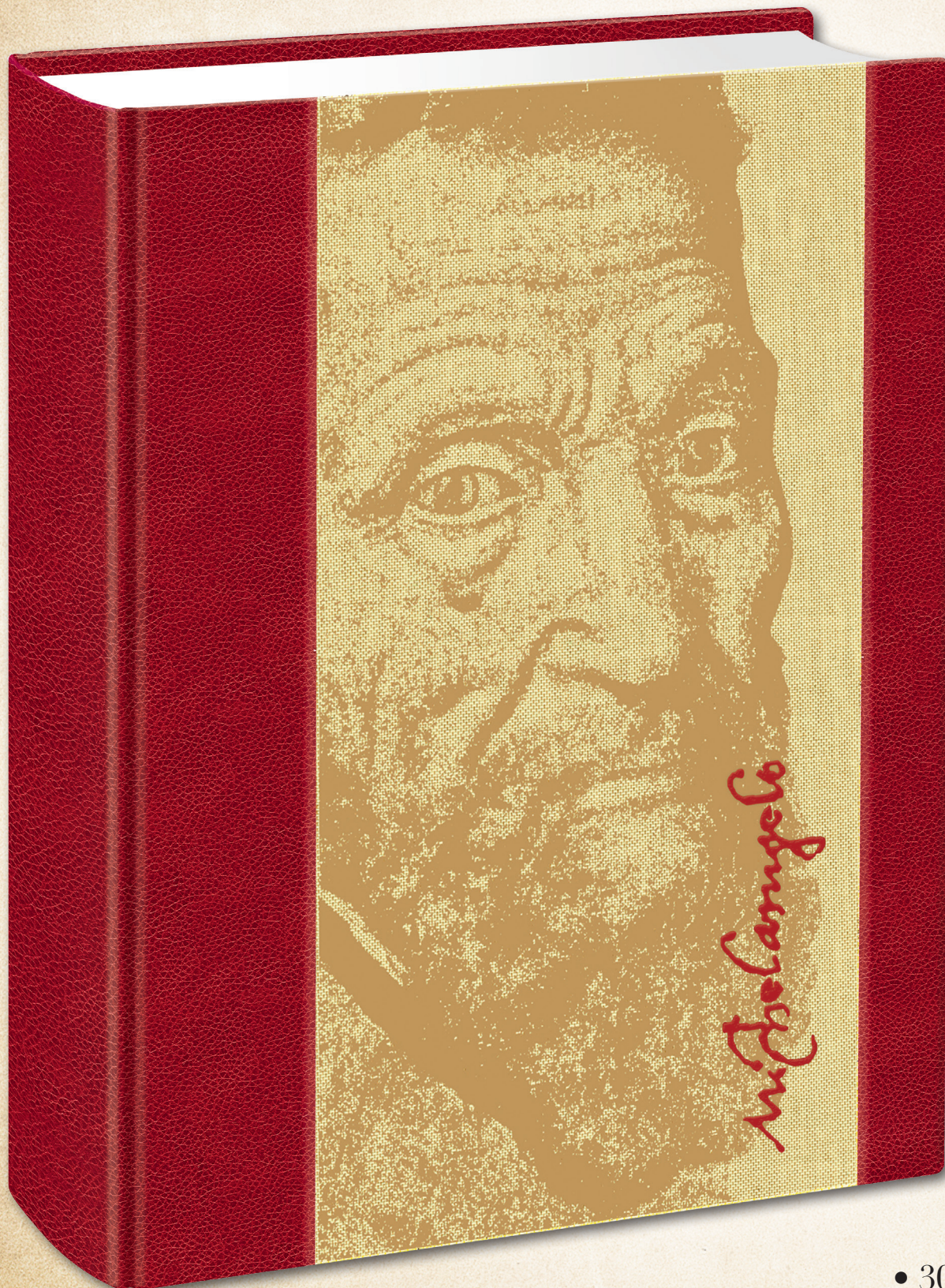
im više prostora za disanje. Njegovo djelovanje kao arhitekta Vječnog Grada, ne uzimajući u obzir četrdesetogodišnji nedovršeni projekt grobnice Julija II. koji većim dijelom spada u sferu kiparstva, započelo je oko 1513. 1517. projektom za pročelje kapele Lava X., koja se nalazila na trećem katu Andeoske tvrđave. O ovom projektu svjedoči kopija lista koji se čuva u muzeju u Lilleu, dok dokaz za još jedan projekt, onaj za pročelje palače Santi Quattro,

Étienne Dupérac (po Michelangelu), Projekt za Kapitolij, oko 1569. Oxford, Christ Church College. Crtež pokazuje vedutu trga prema projektu koji je Michelangelo izradio oko 1545. Uspjet će vidjeti realizaciju tek dijela svog Kapitolija, poput pristupne rampe i slavnog vanjskog stubišta Palače senatora. Palača konzervatora i Nova palača sagradit će se poslije.

Mozaik knjiga
u suradnji s izdavačkom
kućom Scripta Maneant

Mozaik knjiga

SM SCRIPTA MANEANT®
Libri come opere d'arte

Michelangelo je bio genijalan stvaralac, inovator i posljednji velikan likovne umjetnosti. Jedini umjetnik koji je postigao **izvršnost u sve tri grane likovnih umjetnosti**: kao kipar, slikar i arhitekt, a bio je i izvanredan pjesnik. Njegovo djelo je besmrtno, tajanstveno i veličanstveno.

Ovo raskošno izdanje **svjedoči o neuhvatljivom fenomenu Michelangela**. Uz spektakularne slike, ovdje su objavljena i najnovija saznanja o Michelangelu. Knjiga pruža čitatelju sveobuhvatan uvid u umjetnikov rad, njegovo razmišljanje i osobnost te ga prikazuje kao oca moderne umjetnosti.

Monografiju je napisao Fabio Scaletti, poznati pisac, povjesničar umjetnosti i stručnjak za velike talijanske renesansne umjetnosti, od Leonarda do Michelangela i Raphaela, kao i za djela i život Caravaggia.

Knjiga predstavlja nastavak suradnje Mozaika knjiga s talijanskom kućom Scripta Maneant, poznatom po izdavanju vrhunskih knjiga o umjetnosti.

• 304 stranice, 240 x 322 mm

LUKSUZNO IZDANJE

- 200 fotografija, od čega je 100 preko cijele stranice ili obje stranice

UGLEDAN AUTOR

- monografiju je napisao poznati povjesničar umjetnosti Fabio Scaletti

RIZNICA UMJETNINA

- bogata zbirka Michelangelovih djela, crteža, skica i studija

NAJNOVIJE ČINJENICE

- Michelangelov život, zanimljivosti i otkrića o umjetničkim djelima